

O-8-4, a. 1472) i en Busa-N. 1507 («*pipida*: en los animals angina», E-III-1-6), i en parlen els *Secrets d'Agri-cultura* de Miquel Agustí; «*pepida de gallina*: pituita», *DTO*. 1670, i des del Lacav. els altres diccs. Avui sembla ser general a tots els països de la llengua (fora del P. Val., on el que diuen de *pepites* Escrig, Sanelo i EValor, és ambigu); incloent-hi el ross. i el cat. occid. fins als Pirineus (allí *pepida* Cardós i Vall Ferrera, però *papida* a les Borges Urg., *BDLC* vi, 37, per influència de *pap*).

Com que els problemes fonètics, i totes les qüestions semàntiques, relatius a aquest mot, foren tractats molt a fons en el *DCEC/DECH*, cal remetre-hi i ens podem estar de repetir-ne la major part. L'estructura peculiar del mot ll. ΠΙΡΥΤΑ propendia a fer-lo pronunciar com a trisíl·lab, en vers i en tot llenguatge ben modulad, i això conduïa a una consonantització de la *y* com a *p*, ajudant-hi la influència de la inicial: d'aquí la variant vulgar ΠΙΡΠΙΤΑ que ja es documenta en glosses i alguna altra font tardana (en part PIPITA amb -P- simple), de la qual provenen les formes de les llengües romàniques i de certs manlleus germànics (al. *pfiffiz*, *pips*).

Sembla que té la mateixa etimologia la denominació del pinyol o llavoreta del meló, i pepònids semblants, així com de certes plantes boscanes; havent-se aplicat primer PITUITA al suc espès en què neden tals llavors, comparable a una mucositat: així ho demostro també detingudament en aquell article, rebutjant la superficial idea inspirada en la vaga semblança d'aquest mot amb el gr.-ll. *pepo* 'meló'. Concretant, es tracta del cast. *pepita* 'llavoreta', it. *pippo(lo)*, bearn. *pepide* 'pépin de fruit', aran. *pepida* 'fruiteta de l'arç', V. d'Aspa *pipitoù* «fruit de l'aubépine», ribag. *pipitero* 'gavarera', port. *pevide*, gall. *pibida* 'grana de certs fruits' etc. Men. *pèpit* 'ametlló' potser romanalla mossàrab. Duplicat savi: *pituita*.

DERIV.: *Pituitari*. *Pituitós*.

Pèplum, V. *palli*

Pepònide, derivat del gr.-ll. *pepo*, -ōnis, 'meló'. D'una variant d'aquest ve el cast. *pepino*, mot sempre foraster a la nostra llengua (castellanisme vergonyós essent d'ús general el noble mot *COGOMBRE*); *pepinell* mena de cogombre és un terme merament local de Xixona (J. G. M., 1935) i Altea.

Pepsina, *peptona*, V. *coure* v.

PER, del ll. PER 'per: a través de, pel mig de, durant, per mitjà de'. □ 1.ª doc.: orígens.

Mot que en el doc. segarrenc dels anys 1040-1070 p. p. PPujol (*DocVgUrg.*, 1) trobem ja en els seus principals usos: «Mostre Remon ipso termine ke proclame *per* Ribeles, que est de Cion ad enlà», «quomodo fuerit iudicatio *per* directum», «li-o jakesca e li-o defenesca *per* escrito» (lín. 1, 7, 10); o en les *Homilies*: «*per* ço à nom caritat qar Déus és pus car que nula res» (f° 1r19 i passim).

Sobre el cabdal problema de la distinció que ha fet el català entre *per* i *per a* en totes les seves èpoques, dialectes i estratus socials, vaig tractar a fons en una llarga monografia de *LleuresC*, 1971, 105-94; destinant-la alhora a fonamentar un remei per a l'anarquia i acastellanament disfressat que regnen en l'ús de *per a* en la nostra llengua literària. Ningú no hi ha fet les rèpliques ni reserves que jo esperançava, si no és un treball de Y. Malkiel, publ. en la *Miscellània Aramon* (E. U. C. xxiv, 1980, 300-14), amb el propòsit d'aportar-hi rectificacions i addicions: on saludem amb admiració un desplegament d'erudició tan enorme com inútil. Un Sr. Janer, comentant-ho en un diari, es limitava a parlar de subterfugis, sens dubte referint-se a si mateix, com sigui que el meu treball consistia precisament en una eliminació insistent de tota escapatòria concebible. Però què val xiular si l'«assabentat» no vol beure?

Un diccionari com el nostre ha de dimitir de més estudi d'un mot que pertany per enter a la gramàtica. Ens limitem a aportar algunes indicacions esparses, a manera de petits mollons, que hi assenyalen punts de referència sobre certes combinacions complexes o peculiars.

Serà còmode de fer-ho amb remissió al passatge del meu assaig, per pàg. i ratlla d'aquest.

P. 118.19. Per a la gent del Continent és curiós, i fins xocant, d'observar que *perquè* pugui sonar amb accent a la primera síl·laba a totes dues Balears: així ens ho mostra algun vers dels versificadors del llenguatge col·loquial: «Vaig prometre que el tendria / devés les dues, abans / de posar-se en taula, *perque* / fes planta en el seu dinar», PdAPenya, *IdOr.* i, 115, potser. Encara més detonant sona això a Menorca que a Mallorca. La pronúncia *pérkə* (amb *e* molt oberta) petava allà a cada pas a les meves orelles, i amb valor causal (Maó, Fornells, Alaior etc., 1964).

P. 142.16. No hi ha casos de *per a* en Cerverí de Girona: en efecte en la seva obra —i àdhuc en la seva narrativa, de llenguatge ja quasi del tot català, i no occità— trobem construccions com, p. ex.: «si:l rey e:l senyor / volien menar / a dreyt lur senyoria / e viure ses pecat, / sel qui:ls són comandat / a dreyt *per* governar / volrrien aytal far», o sigui 'per a ésser governats', *Maldit Bendit*, v. 277, igual 445, 446. Això, tot i que Cerverí usa *per* (i no pas *de*) en el complement agent: «mal acoylits és *pels* croys», *Maldit*, v. 516.

142.21. Que no hi ha *per a* en les *Homilies*; proves més clares: «él no dejunà gens per zo que él agués pecat feit, per qué él degués fer penitència ne degués dejunar, mas *per* exemple o feç de nós, e *per* zo que nós dejunàssem», f° 5v22: evidentment vol dir 'ho féu per a exemple nostre'.

145.14. Separació entre *per* i *a* + infinitiu ficant el complement directe entremig de les dues preposicions: «Pus veser e ausir / nos ha dat nostre Sényer, e *per* nós a servir / tot cant és bens --», Cerverí (*Sermó*, v. 177): *a* omesa pel manuscrit únic, però indispensable mètricament: 'ens ha donat (per servir-nos) tot allò que és un bé'. Doncs és interessant de veure que